

תנ"ך לבגרות

מותאם לתוכנית הלימודים החדשה לבגרות

תשע"ג - 2013

ספרות

החוכמה

והחוק

במקרא

תוכן העניינים

4 הספרים הנכללים בתנ"ך

5 מונחים שימושיים להבנה וניתוח הטקסט המקראי

ספרות החוכמה

הרחבה			חובה		
49	איוב	פרק ח'	16	איוב	פרק א'
58	איוב	פרק ט'	25	איוב	פרק ב'
69	איוב	פרק ל"ח	32	איוב	פרק מ"ב (6-1)
79	איוב	פרק מ' (5-1)	37	איוב	פרק מ"ב (7-17)
81	קהלת	פרק ג'	43	קהלת	פרק א'
88	קהלת	פרק י"א (7-10)			
90	קהלת	פרק י"ב			

החוק במקרא

הרחבה			חובה		
127	דברים	פרק ט"ו (12-18)	102	דברים	פרק ו' (4-14)
132	ויקרא	פרק כ"ה (39-46)	107	דברים	פרק כ"ד (10-22)
136	ויקרא	פרק י"ט (1-18) (32-37)	112	דברים	פרק ט"ו (1-11)
146	ויקרא	פרק כ"ה (8-23)	118	דברים	פרק כ'
154	דברים	פרק ט"ז (18-20)			
156	דברים	פרק י"ז (8-13)			

ספרות

החוכמה במקרא

פרקי חובה	
פרק א'	איוב
פרק ב'	
פרק מ"ב (1 - 6)	
פרק מ"ב (7 - 17)	
פרק א'	קהלת
פרקי הרחבה	
פרק ח'	איוב
פרק ט'	
פרק ל"ח	
פרק מ' (1 - 5)	
פרק ג'	קהלת
פרק י"א (7 - 10)	
פרק י"ב	

פרקי חובה

איוב - פרק א'

האסונות הנופלים על איוב

יהוה אל־השֹׁטֵן הִנֵּה כֹּל־אֲשֶׁר־לוֹ בְּיַדְךָ רַק אֵלָיו אֶל־תִּשְׁלַח
י יָדְךָ וּיֵצֵא הַשֹּׁטֵן מֵעַם פְּנֵי יְהוָה: וַיְהִי הַיּוֹם וּבָנָיו וּבְנֹתָיו אֹכְלִים
ד וְשׂוֹתִים וְיָן בְּבֵית אַחִיהֶם הַבְּכוֹר: וּמִלֶּאֶךָ בָּא אֶל־אִיּוֹב וַיֹּאמֶר
ט הַבְּקֹדֶה הִיוּ חֲדָשׁוֹת וְהָאֲתֹנֹת רַעוֹת עַל־יְדֵיהֶם: וַתִּפֹּל שִׁבְאָ
וַתִּקְחֶם וְאֶת־הַנְּעָרִים הִכּוּ לַפִּי־חֶרֶב וְאֶמְלֹטָה רַק־אֲנִי לְבָרִי
טו לְהַגִּיד לָךְ: עוֹד וְזֶה מַדְבַּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נִפְלָה
מִן־הַשָּׁמַיִם וַתִּבְעַד בְּצֵאן וּבִנְעָרָיִם וַתֹּאכַלְם וְאֶמְלֹטָה רַק־אֲנִי
י לְבָרִי לְהַגִּיד לָךְ: עוֹד וְזֶה מַדְבַּר וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר כְּשָׂדִים שָׁמוּ
שְׁלֵשָׁה רָאשִׁים וַיִּפְשְׁטוּ עַל־הַגְּמָלִים וַיִּקְחוּם וְאֶת־הַנְּעָרִים
ז הִכּוּ לַפִּי־חֶרֶב וְאֶמְלֹטָה רַק־אֲנִי לְבָרִי לְהַגִּיד לָךְ: עַד זֶה מַדְבַּר
ח וְזֶה בָּא וַיֹּאמֶר פִּנּוֹךְ וּבְנוֹתָיִךְ אֹכְלִים וְשׂוֹתִים וְיָן בְּבֵית אַחִיהֶם
הַבְּכוֹר: וְהִנֵּה רֶחַץ גְּדוֹלָה בָּאָה וּמֵעַבְרַת הַמַּדְבָּר וַיִּגַע בְּאַרְבַּע
ט פְּנוֹת הַבַּיִת וַיִּפֹּל עַל־הַנְּעָרִים וַיִּמָּוֶת וְאֶמְלֹטָה רַק־אֲנִי לְבָרִי
כ לְהַגִּיד לָךְ: וַיִּקַּם אִיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת־מַעְלֹו וַיִּגַּז אֶת־רֹאשׁוֹ וַיִּפֹּל
כט אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה: וַיֹּאמֶר עֲרֹם יָצֵאתִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֹם אָשׁוּב
ד לַא־חֹטָא אִיּוֹב וְלֹא־נָתַן תַּפְלָה לְאֵלֹהִים:

א אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ־עֹזִים אִיּוֹב שְׁמוֹ וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא תָם וְיָשָׁר א
כ וַיֵּרָא אֱלֹהִים וְסָר מֵרַע: וַיִּגְדְּלוּ לוֹ שְׁבַע־בָּנִים וְשְׁלוֹשׁ בָּנוֹת:
ג וַיְהִי מִקְנֵהוּ שְׁבַע־עֵת אֶל־פִּי־צֹאן וְשְׁלֹשֶׁת אֶלְפֵי גְמָלִים וְחֲמִשׁ
ד מֵאוֹת צֹמֵד־בָּקָר וְחֲמִשׁ מֵאוֹת אֲתוֹנוֹת וְעֶבְדָּה רַבָּה מְאֹד וַיְהִי
ה הָאִישׁ הַהוּא גָדוֹל מִכָּל־בְּנֵי־קָדֶם: וְהָלְכוּ בָנָיו וַעֲשׂוּ מִשְׁתָּה
ו בֵּית אִישׁ יוֹמוֹ וְשָׁלְחוּ וַקְרָאוּ לְשִׁלְשֶׁת אַחִיֹּתֵיהֶם לְאָכֹל
ז וְלִשְׁתּוֹת עִמָּהֶם: וַיְהִי כִי הִקְיִפוּ יָמֵי הַמִּשְׁתָּה וַיִּשְׁלַח אִיּוֹב
ח וַיִּקְדָּשֶׁם וְהִשְׁכִּים בְּבִקְדָה וְהֵעֵלָה עֲלוֹת מִסְפָּד כֵּלֶם בִּי אָמַר
ט אִיּוֹב אוֹלֵי חֹטָאוֹ בְּנֵי וּבְרָכוּ אֱלֹהִים בְּלִבָּבָם כִּכָּה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב
י כָּל־הַיָּמִים: וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים
יא לְהִתְיַבֵּב עַל־יְהוָה וַיָּבֹאוּ גַם־הַשֹּׁטֵן בְּתוֹכָם: וַיֹּאמֶר יְהוָה
יב אֶל־הַשֹּׁטֵן מֵאֵינן תִּבָּא וַיַּעַן הַשֹּׁטֵן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמֶר מִשׁוּט
יג בְּאֶרֶץ וּמִהַתְהַלֵּךְ בָּהּ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־הַשֹּׁטֵן הֲשִׁמַּת לְבָבְךָ
יד עַל־עֲבָרֵי אִיּוֹב כִּי אֵיךְ כִּמְהוֹ בְּאֶרֶץ אִישׁ תָּם וַיִּשָּׂר יֵרָא אֱלֹהִים
טו וְסָר מֵרַע: וַיַּעַן הַשֹּׁטֵן אֶת־יְהוָה וַיֹּאמֶר הַחֲנֹם יֵרָא אִיּוֹב
טז אֱלֹהִים: הֲלֹא־אֵת שִׁבְתִּי בַעֲדוֹ וּבַעֲד־בֵּיתוֹ וּבַעֲד־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ
יז מִסָּבִיב מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּרַכְתָּ וּמִקְנֵהוּ פָרָץ בְּאֶרֶץ: וְאוֹלָם שְׁלַח
יח נָא יָדְךָ וַיַּעַן בְּכָל־אֲשֶׁר־לוֹ אִם־לֹא עַל־פְּנוֹךְ וּבְרָכָה: וַיֹּאמֶר

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק בתיאור מצבו של איוב, האסונות שנפלו עליו

ותגובתו לאסונות אלו

פרק זה מהווה חלק מסיפור המסגרת של ספר איוב ומתאר את הפרטים החשובים על איוב שהם משמעותיים וחשובים להבנת הסיפור כולו.

תאור מצבו של איוב - פסוקים (1-5)

פסוקים 1-3 - "איש היה בארץ עוז איוב שמו והיה האיש ההוא תם וישר וירא אלהים וסר מרע. ויגדלו לו שבעה בנים ושלוש בנות. ויהי מקנהו שבעת אלפי צאן ושלושת אלפי גמלים וחמש מאות צמד בקר וחמש מאות אתונות ועבדה רבה מאד ויהי האיש ההוא גדול מכל בני קדם".

בארץ עוץ (יש פרשנים הטוענים שזו ארם נהרים) היה אדם ששמו איוב איש
היה בארץ עוץ איוב שמו

שתכונותיו:

- אדם השלם באמונתו והיה האיש ההוא תם
- אדם בעל יושר מוסרי וישר
- אדם שעשה את רצון האלוהים וירא אלהים
- אדם שנמנע מלעשות מעשים רעים וקר מרע.

שמבחינה משפחתית:

הוא התברך ב-7 בנים ו-3 בנות ויולדו לו שבעה בנים ושלוש בנות.
יש כאן שימוש במספרים טיפולוגיים כדי להדגיש את הברכה שיש לו.

ומבחינה כלכלית:

הוא בעל 7000 ראשי צאן, 3000 גמלים, 500 צמד בקר, 500 אתונות ויהי
מקנהו שבעת אלפי צאן ושלושת אלפי גמלים וחמש מאות צמד בקר
וחמש מאות אתונות ועבדים ושפחות לרוב ועבדה רבה מאד
יש כאן שוב שימוש במספרים טיפולוגיים כדי להדגיש את הברכה שיש לו.

ומבחינת מעמדו:

הוא בעל מעמד מכובד בחברה בה הוא חי ויהי האיש ההוא גדול מכל בני
קדם.

החוקרים אומרים:

המחבר מציג כבר על ההתחלה בסגנון ספרותי של אקספוזיציה את כל
הפרטים החשובים על איוב שיאפשרו את הבנת הסיפור כולו ומפרט את כל
הפרטים האלו על איוב בצורה מוגזמת כדי להעצים את הטרגדיה שלו.

פסוקים 4 - 5 - "והלכו בניו ועשו משתה בית איש יומו ושלחו וקראו
לשלשת אחיותיהם לאכל ולשתות עמם. ויהי כי הקיפו ימי המשתה
וישלח איוב ויקדשם והשפים בבקר והעלה עלות מספר כלם כי אמר
איוב אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם ככה יעשה איוב כל הימים".
בניו של איוב ערכו משתה והלכו בניו ועשו משתה כל יום בביתו של אח אחר
בית איש יומו ותמיד קראו לאחיותיהם להשתתף במשתה איתם ושלחו

וְקָרְאוּ לְשֵׁלֶשֶׁת אַחֲיֵיתֵיהֶם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת עִמָּהֶם. וכשהסתיימו המשתים וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ יָמֵי הַמִּשְׁתָּה אִיּוֹב הָיָה מְבָרֵךְ אוֹתָם וַיִּשְׁלַח אִיּוֹב וַיְקַדְּשֵׁם ומעלה עולות וְהִשְׁפִּיט בְּבִקְרָה וְהִעֲלָה עֹלוֹת כַּמִּסְפָּר בְּנֵי מִסְפָּר כָּלֵם כְּדִי לטהר אותם מחטאים כִּי אָמַר אִיּוֹב אוֹלֵי חֲטָאוֹ בְּנֵי שְׂאוּלֵי קִילְלוּ (וַיְבָרְכוּ = תִּיקוּן סוֹפְרִים) אֶת אֱלֹהִים בְּלִיבָם וַיְבָרְכוּ אֱלֹהִים בְּלִבָּבָם וְאֶת הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֹהִים עֲשֵׂה אִיּוֹב תְּמִיד כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב כָּל הַיָּמִים.

החוקרים אומרים:

המחבר מתאר את איוב כצדיק שדואג להעלות עולות לאלוהים עבור בניו מחשש שחטאו במחשבתם במהלך המשתה מבלי לדעת ומבלי לשים לב.

המחלוקת בין אלוהים לבין השטן - פסוקים (6 - 12)

קטע זה מתאר את המתרחש בשמיים בין אלוהים למשרתיו בני האלוהים שהשטן הוא אחד מהם והוא מקטרג על איוב בפני האלוהים הרואה בו צדיק.

פסוקים 6 - 8 - "וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב עַל יְהוָה וַיָּבֹא גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׁטָן מֵאַיִן תָּבֹא וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת יְהוָה וַיֹּאמֶר מִשׁוּט בָּאָרֶץ וּמִהַתְהַלֵּךְ בָּהּ. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׁטָן הֲשִׁמְתָּ לְבָדָּךְ עַל עַבְדֵי אִיּוֹב כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ אִישׁ תָּם וַיִּשָּׁר יִרְאֵה אֱלֹהִים וְסָר מִרְעֵי."

וכאשר הגיע היום שעל פי הפרשנים הוא יום הדין (ראש השנה) וַיְהִי הַיּוֹם בו התייצבו מלאכי האלוהים וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְיַצֵּב כדי להעלות בפני אלוהים דברי זכות על בני האדם על יְהוָה הִיָּה בִּינֵיהֶם גַּם הַשָּׁטָן הַמְקַטְרֵג ומעלה דברי חובה על בני האדם וַיָּבֹא גַם הַשָּׁטָן בְּתוֹכָם. אלוהים פונה לשטן בתחילה לפני המלאכים האחרים וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׁטָן ושואל אותו מהיכן הוא בא מֵאַיִן תָּבֹא והשטן עונה וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת יְהוָה כִּי שוֹטט בָּאָרֶץ בַּחֲפָזוֹ לראות את פשעי בני האדם וַיֹּאמֶר מִשׁוּט בָּאָרֶץ וּמִהַתְהַלֵּךְ בָּהּ. ואלוהים שואל את השטן וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׁטָן האם הוא מתכוון לקטרג על איוב הֲשִׁמְתָּ לְבָדָּךְ עַל עַבְדֵי אִיּוֹב שאלוהים רואה בו כצדיק האידיאלי בכל הארץ כִּי אֵין כָּמֹהוּ בָּאָרֶץ אִישׁ תָּם וַיִּשָּׁר יִרְאֵה אֱלֹהִים וְסָר מִרְעֵי.

פסוקים 9 - 10 - "וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת יְהוָה וַיֹּאמֶר הַחֲנָם יִרְא אֱיֹיב אֱלֹהִים. הֲלֹא אֲתָה שִׁכְתָּ בְּעָדוֹ וּבְעָד בֵּיתוֹ וּבְעָד כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִסָּבִיב מִעֲשֵׂה יָדָיו בְּרַכְתָּ וּמְקַנְהוּ פָּרַץ בְּאַרְצָּ.".

השטן אינו מאשים את איוב אך עונה לאלוהים בתמיהה ושואל וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת יְהוָה וַיֹּאמֶר האם יראתו של איוב את האלוהים הינה חנם ללא שכר? הַחֲנָם יִרְא אֱיֹיב אֱלֹהִים. והוא אומר הרי אלוהים הגן (שִׁכְתָּ) על איוב ובני ביתו מפני כל רע הֲלֹא אֲתָה שִׁכְתָּ בְּעָדוֹ וּבְעָד בֵּיתוֹ והעניק לו את כל הברכה והעושר שיש לו וּבְעָד כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִסָּבִיב מִעֲשֵׂה יָדָיו בְּרַכְתָּ וּמְקַנְהוּ פָּרַץ בְּאַרְצָּ.

פסוקים 11 - 12 - "וַאֲוֹלָם שְׁלַח נָא יָדְךָ וְגַע בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ אִם לֹא עַל פְּנֵיךָ יִבְרָכְךָ. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׁטָן הֲנֵה כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיָדְךָ רַק אֱלֹהִים אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ וַיֵּצֵא הַשָּׁטָן מֵעַם פְּנֵי יְהוָה.".

השטן ממשיך ואומר לאלוהים כי אם ישלח ידו וַאֲוֹלָם שְׁלַח נָא יָדְךָ ויפגע בעושרו ובבני ביתו של איוב וְגַע בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ כי אז בוודאי ומדגיש בלשון של שבועה אִם לֹא איוב יקלל (יִבְרָכְךָ = תיקון סופרים) את אלוהים עַל פְּנֵיךָ יִבְרָכְךָ. אלוהים שרואה באיוב נאמנות ללא אינטרסים מסכים שהשטן יעמיד את איוב בניסיון וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׁטָן על ידי פגיעה ברכושו ובני ביתו הֲנֵה כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיָדְךָ אך מבלי לפגוע אישית באיוב רַק אֱלֹהִים אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ והשטן הולך לדרכו וַיֵּצֵא הַשָּׁטָן מֵעַם פְּנֵי יְהוָה.

החוקרים אומרים:

שהמחלוקת בין אלוהים לשטן לגבי איוב היא:

- **אלוהים** - רואה באיוב צדיק אידיאלי נאמן וחסר אינטרסים.
  - **השטן** - רואה באיוב צדיק המקבל תמורה מאלוהים לצדיקותו.
- אלוהים מחליט להעמיד את איוב בניסיון ומאפשר לשטן לפגוע בכל מה שיש לאיוב אך מבלי לפגוע בו אישית.

האסונות הפוגעים באיוב - פסוקים (13 - 19)

פסוקים 13 - 15 - "וַיְהִי הַיּוֹם וּבָנָיו וּבָנֹתָיו אֹכְלִים וְשֹׁתִים יַיִן בְּבֵית אַחֵיהֶם הַבְּכוֹר. וּמִלֶּאךְ בָּא אֶל אֱיֹיב וַיֹּאמֶר הַבְּקָר הָיוּ חֲרָשׁוֹת וְהָאֲתָנוֹת

רעות על ידיהם. ותפל שבא ותקחם ואת הנערים הפו לפי חרב ואמלטה רק אני לבדי להגיד לד'.

ובאחד מימי השמחה ויהי היום כשבניו ובנותיו של איוב נמצאים במשתה בבית האח הבכור ובניו ובנותיו אכלים ושתיים יין בבית אחיהם הבכור מגיע שליח ומלאך בא אל איוב ומודיע לו אל איוב ויאמר:

האסון הראשון

בזמן שהבקר חרש את השדות הבקר היו חרשות והאתונות רעו על ידם

והאתונות רעות על ידיהם. הגיעה כנופיית שודדים מאנשי שבא ותפל שבא שבזזה אותם ותקחם והיכתה למוות את כל המשרתים ואת הנערים הפו לפי חרב ורק הוא היחיד שהצליח להימלט ואמלטה רק

אני לבדי ובא לספר לאיוב להגיד לד'. השליחים באים לספר לאיוב על האסונות

פסוק 16 - "עוד זה מדבר וזה בא ויאמר אש אלהים נפלה מן השמים ותבער בצאן ובנערים ותאכלם ואמלטה רק אני לבדי להגיד לד'".

בעוד השליח הזה מדבר עוד זה מדבר מגיע שליח אחר שאומר וזה בא ויאמר

האסון השני

שאש אלוהים ירדה מהשמיים אש אלהים נפלה מן השמים ושרפה את הצאן ואת הרועים של איוב ותבער בצאן ובנערים ותאכלם ורק הוא היחיד שהצליח להימלט ואמלטה רק אני לבדי ובא לספר לאיוב להגיד לד'.

גימט וביטויים

"עוד זה מדבר וזה בא" (16) משמעותו כיום "דברים מתרחשים ברצף"

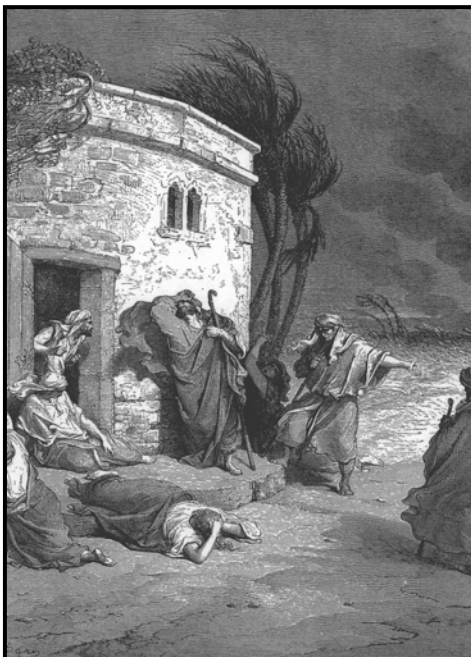
פסוק 17 - "עוד זה מדבר וזה בא ויאמר כשדים שמו שלשה ראשים ויפשוטו על הגמלים ויקחום ואת הנערים הכו לפי חרב ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך".

עוד השליח הזה מדבר עוד זה מדבר ומגיע שליח נוסף שאומר וזה בא ויאמר

האסון השלישי

הגיעה כנופיית שודדים מאנשי כשדים כשדים **כשדים** שפשטה משלושה כיוונים שמו **שלשה ראשים** בזזה את הגמלים ויפשוטו על הגמלים ויקחום והיכתה למוות את המשרתים ששמרו עליהם ואת הנערים הכו לפי חרב ורק הוא היחיד שהצליח להימלט ואמלטה רק אני לבדי כדי לספר לאיוב להגיד לך.

פסוקים 18 - 19 - "עוד זה מדבר וזה בא ויאמר בניך ובנותיך אכלים ושתיים יין בבית אחיהם הבכור. והנה רוח גדולה באה מעבר המדבר ויגע בארבע פנות הבית ויפל על הנערים וימותו ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך".

אסון מות בניו ובנותיו של איוב

עוד השליח הזה מדבר עוד זה מדבר ומגיע שליח נוסף שאומר וזה בא ויאמר

האסון הרביעי

תוך כדי המשתה שבניו ובנותיו מקיימים בבית הבן הבכור **בניך ובנותיך אכלים ושתיים יין בבית אחיהם הבכור**. הגיעה רוח חזקה והנה רוח גדולה מהמדבר **מעבר המדבר** ופגעה בבית ויגע בארבע **פנות הבית** שהתמוטט על יושביו כולל המשרתים וכולם נהרגו ויפל על הנערים וימותו ורק הוא היחיד שהצליח להימלט ואמלטה רק אני לבדי ובא לספר לאיוב להגיד לך.

החוקרים אומרים:

התכסיסים בהם משתמש השטן כדי לפגוע באיוב הם:

- הפתעה - מנחית את האסונות בזמן של משתה ושמחה של המשפחה.

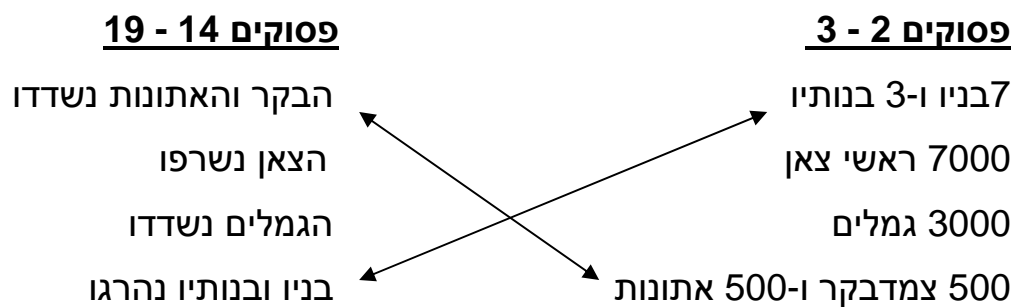
- רציפות - האסונות קורים האחד אחר השני ברצף תוך שימוש בביטוי מנחה עוֹד זֶה מְדַבֵּר וְזֶה בָּא.

- הדרגתיות - האסונות מונחתים מהקל (הגניבה) אל הכבד (מות ילדיו).
- סימטריות - אסון מידי אדם (שודדי שבא) ואסון מידי שמיים (אש השמיים) שאחריו אסון מידי אדם (שודדים כשדים) ולבסוף אסון מידי שמיים (רוח המדבר) זה מראה שאין כאן מקריות.

המסקנה: האסונות שפקדו את איוב היו מכוונות מאלוהים ולא היו יד הגורל. **ההוכחה:** מכל אסון שהתרחש תמיד נותר ניצול אחד שאלוהים השאיר בחיים כדי שיוכל לספר לאיוב וְאִמְלָטָה רַק אֲנִי לְבִדִּי לְהַגִּיד לְךָ.

הדגשת האסונות באמצעות סיגנון לשוני כיאסטי מוצלב

הדגשת האסונות נעשה באמצעות סיגנון לשוני כיאסטי מוצלב בין סדר תיאור עושרו של איוב לתיאור סדר האסונות שנחתו עליו.

תגובתו של איוב - פסוקים (20 - 22)

פסוקים 20 - 22 - "וַיִּקַּם אִיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת מְעָלוֹ וַיִּגְזֵ אֶת רֹאשׁוֹ וַיִּפֹּל אַרְצָה

איוב קורע את בגדיו ומתפלל לאלוהים

וַיִּשְׁתַּחֲוֶה. וַיֹּאמֶר עָרִם יָצַתִּי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרִם אָשׁוּב שָׁמָּה יְהוָה נָתַן וַיְהוָה לָקַח יְהוָה שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ. בְּכֹל זֹאת לֹא חָטָא אִיּוֹב וְלֹא נָתַן תַּפְּלָה לְאֱלֹהִים."

איוב ששומע את הדברים קורע את בגדיו כמנהג האבלים וַיִּקַּם אִיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת מְעָלוֹ

גוזז את שערך ויגז את ראשו ומשתחוה כסימן לכניעה בפני האלוהים ויפל
ארצה וישתחו. איוב לא מביע כל תרעומת על מעשי האלוהים אלא להיפך
מצדיק את אלוהים באומרו:

- שנולד לתוך העולם ללא כלום וללא כלום יצא מהעולם ויאמר ערם יצתי
מבטן אמי וערם אשוב שמה
- שכל מה שיש לו בא מאלוהים והנה נתן וכעת אלוהים החליט לקחת
חזרה ויהנה לקח
- מברך את אלוהים יהי שם והנה מברך.
למרות כל האסונות שנפלו עליו איוב עמד בניסיון בכל זאת לא חטא איוב ולא
אמר דברי כפירה (תפלה) באלוהים ולא נתן תפלה לאלהים.
החוקרים אומרים:
מעשיו של איוב מהווים תבוסה לשטן שציפה שאיוב יקלל את אלוהים אך איוב
ברך את אלוהים ולא אמר אף דבר בגנות האלוהים.

ניבט וביטויים

"יהנה נתן ויהנה לקח יהי שם והנה מברך" (21) משמעותו כיום "השלמה עם המוות"

הסימליות של המילה המנחה נפל

- בתיאור האסונות - אסון גניבת הבקר (ותפל שבא) אסון האש
מהשמיים (אש אלהים נפלה מן השמים) אסון הרס הבית (ויפל על
הנערים וימותו)
  - בתיאור תגובת איוב - אשר נפל ומשתחוה לאלוהים (ויפל ארצה
וישתחו)
- משמעות הסימליות היא:** שלמרות האסונות שנפלו על איוב הוא עומד בניסיון
נופל נכנע ומשתחוה לאלוהים ובמעשיו אלו הוא מביס את השטן.

הסימליות של המילה המנחה ברך

- בטענת השטן - איוב נאמן לאלוהים כיוון שאלוהים ברך אותו (מעשה
ידין ברכת) אך אם יפגע בו הוא יקלל את אלוהים (על פניך יברך).

פרקי הרחבה

איוב - פרק ח'

מענה בלדד לאיוב

א בָּאָבוּ לֹא יִקְטֹף וּלְפָנָי כָּל-חֲצִיר יִיבֹשׁ: כֵּן אֲרָחוֹת כָּל-שֹׁכְחֵי
 ד אֱלֹהִים וְתִקְוֹת חֲנָף תֵּאבֹד: אֲשֶׁר-יִקְוֹט כִּסְלוֹ וּבֵית עֵבֶכְיִשׁ מִבִּטְחוֹ:
 ט וְשִׁעֵן עַל-בֵּיתוֹ וְלֹא יִעֲמֹד יִחְזִיק בּוֹ וְלֹא יִקְוֶם: רָטֹב הוּא לְפָנָי
 י שִׁמְשׁ וְעַל-גִּנְתּוֹ זִנְקָתוֹ תֵּצֵא: עַל-גֹּל שִׁרְשׁוֹ יִסְכְּכוּ בֵּית אֲבָנִים
 יא יִתְחַזֵּק: אִם-יִבְלַעְנֻ מִמְקָמוֹ וְכַחֵשׁ בּוֹ לֹא רָאִיתֶךָ: הֲוָהּ הוּא
 כ מְשׁוֹשׁ דְּרָכָו וּמַעֲפָר אַחַר יִצְמָחוּ: הֲוָהּ אֵל לֹא יִמְאִסְתֶּם וְלֹא
 כא יִחְזִיק בְּיַד-מְרַעִים: עַד-יִמְלֶה שְׁחֹק פִּיךָ וְשִׁפְתֶיךָ תְּרוּעָה:
 כב שִׁנְאִיךָ יִלְבְּשׁוּ-בִשֶׁת וְאֹהֶל רְשָׁעִים אֵינְנִי:

ויען ח
 ב בלדד השוחי ויאמר: עד-אן תמלל-אלה ורוח כפיר אמרי
 ג פוך: האל יעות משפט ואם-שדי יעות-צדק: אם-בניך חטאו
 ד לו וישלחם ביד-פשעם: אם-אתה תשחר אל-אל ואל-שדי
 ה תתחנן: אם-יך וישך אתה כיעתה יעיר עליך ושלם נות
 ו צדקך: והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד: כי-ישאל
 ז נא לדד רישון וכונן לחקר אבותם: כי-תמול אנהני ולא נדע
 ח כי-צל ימינו עלי-ארץ: הלא-הם יורוך יאמרו לך ומלפס יוצאו
 ט מלים: היגאה-גמא בלא בצה ישגא-אחו בלי-מים: עדנו

הניתוח וההסבר של הנושאים בפרק

הפרק עוסק בתוכחה של אלדד לאיוב חברו ובדבריו הקשים לאיוב ללא התחשבות במצבו

בפרקים הקודמים תוארו דברי התוכחה של אליפז לאיוב חברו אשר הינו זהיר בדבריו ומוכיח את איוב בצורה של רמזים. לעומת זאת בפרק זה מתוארים דבריו של בלדד שגם הוא חברו של איוב אשר משמיע דברים קשים לאיוב ללא כל התחשבות במצבו.

אלוהים פועל בצדק ואינו מעוות משפט - פסוקים (1 - 7)

פסוק 1 - "ויען בלדד השוחי ויאמר".

בפרקים הקודמים איוב התלונן שאין כל הצדקה לסבל שלו מכיוון שלא עשה בעבר אף מעשה של חטא. מדבריו משתמע שאלוהים פוגע באדם ללא סיבה. בעקבות דבריו של איוב עונה לו בלדד חברו ויען בלדד השוחי ויאמר בצורה של שאלות רטוריות.

פסוק 2 - "עד-אן תמלל-אלה ורוח כפיר אמרי-פיך".

בלדד מוכיח את איוב ושואל אותו עד מתי יפטפט מילים כאלו **עַד-אֵן תִּמְלַל-אֱלֹהַּ** המביעים רוח שטות גדולה **וְרוּחַ כְּבִיר** בעוצמת הרוגז והכעס הנשמעים בדברים שהוא אומר **אֲמַרְי-פִּינְךָ**

החוקרים אומרים:

שהשימוש **במטאפורה** של רוח גדולה כדימיו לעוצמת הכעס שמביע איוב בתלונות שלו באה להדגיש את עוצמת התוכחה של בלדד לדבריו של איוב.

פסוק 3 - "הֲאֵל יַעֲוֶת מְשַׁפֵּט וְאִם-שְׂדֵי יַעֲוֶת-צָדֵק"

בלדד ממשיך ושואל את איוב בבוז **בצורה רטורית** האם אלוהים יעוות משפט **הֲאֵל יַעֲוֶת מְשַׁפֵּט** והאם אלוהים יעוות צדק **וְאִם-שְׂדֵי יַעֲוֶת-צָדֵק**

החוקרים אומרים:

בלדד מציג כאן את **תפישתו הדתית** שאלוהים הוא תמיד צודק והוא מתגמל את האדם על פי מעשיו על פי העיקרון "צדיק וטוב לו - רשע ורע לו".

פסוק 4 - אִם-בְּנִינְךָ חָטְאוּ-לוֹ וְיִשְׁלַחֲם בְּיַד-פְּשָׁעִים.

וכדי להוכיח את תפישתו הדתית בלדד אומר לאיוב כאשר בניך חטאו כלפי אלוהים **אִם-בְּנִינְךָ חָטְאוּ-לוֹ** אלוהים המית אותם על החטאים שביצעו **וְיִשְׁלַחֲם בְּיַד-פְּשָׁעִים.**

החוקרים אומרים:

שבלדד בדבריו בפסוק זה:

- אינו מגלה שום רגישות למצבו של איוב או ליסוריו בעקבות מות בניו.
- אומר לאיוב שהחטאים שכנראה ביצעו בניו הביאו לכך שאלוהים הענישם בעונש מוות כי לא יתכן שנענשו ללא סיבה.
- מדגיש את תפישתו לגבי עיקרון הגמול לרשעים: "רשע - ורע לו".
- רומז לאיוב שכנראה הסבל שלו נגרם בגלל חטאים שהוא ביצע בעבר.

פסוק 5 - אִם-אַתָּה תִּשְׁחַר אֶל-אֵל וְאֵל-שְׂדֵי תִתְחַנֵּן.

בלדד מייעץ לאיוב ואומר לו שיפנה בתפילה לאלוהים **אִם-אַתָּה תִּשְׁחַר אֶל-אֵל** וכי עליו להתחנן לאלוהים שיסלח לו על חטאים שעשה **וְאֵל-שְׂדֵי תִתְחַנֵּן.**

החוקרים אומרים:

שבלדד אומר לאיוב שהוא יכול להציל את עצמו אם במקום להתלונן הוא יתפלל לאלוהים ויתחנן שאלוהים יסלח לו על חטאיו.

מה משתמע עד כאן מדבריו של בלדד לאיוב?

החוקרים אומרים:

שהשימוש במילת התנאי **אם** מדגישה שבלדד מטיל ספק ביושרו של איוב וניתן להתרשם שבלדד אפילו מאשים את איוב במצבו. הוכחה לכך:

- בלדד מציע לאיוב להפסיק להתלונן על אלוהים כי דבריו הם דברי שטות למרות העוצמה בהם נאמרים (פסוק 2).
- בלדד מציע לאיוב להתפלל לאלוהים ולהתחנן בפניו שיסלח לו על חטאיו (פסוק 5).

פסוקים 6 - 7 - "אם-זך וישר אתה פי-עתה יעיר עליך ושלם נות צדקך. והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד".

בלדד אומר לאיוב שאם אומנם הוא טהור מחטאים (זך) וישר כפי שהוא מעיד עצמו **אם-זך וישר אתה** אזי אכן **פי-עתה** יגן **יעיר** עליו אלוהים **עליך** וישים שלום ו**שלם** בביתו שיהפוך למשכן של צדק **נות צדקך** וכל האושר והעושר שהיה לו **והיה** בראשית חייו (לפני האסונות) **ראשיתך** ייחשב מזערי ומועט **מצער** לעומת האושר והעושר המצפה לו לקראת סוף ימיו **ואחריתך** שיהיה גדול מאד **ישגה מאד**

החוקרים אומרים:

בלדד מציג כאן את תפישתו לגבי עיקרון הגמול לצדיקים: "צדיק - טוב לו".

נְיִיט וְיִטְוִיט

"והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד" (7) משמעותו כיום "גם אם

תחילת הדרך הייתה קשה סיומה יהיה משגשג"

יש ללמוד מהדורות הקודמים - פסוקים (8 - 19)

פסוק 8 - "פי-שאל-נא לדר רישון וכוונן לחקר אבותם".

וכדי לבסס את השקפתו לגבי הצדק האלוהי והגמול שאלוהים נותן לצדיק ולרשע אומר בלדד לאיוב שעתה עליו לשאול **כִּי-שָׂאֵל-נָא** לדעתם של הדורות הקודמים **לְדַר רִישׁוֹן** ולכוון ליבו **וְכוֹנֵן** כדי ללמוד מהתוצאות של מה שחקרו **לְחַקֵּר** והנחילו להם אבותיהם **אֲבוֹתָם**.

החוקרים אומרים:

בלדד בעצם אומר לאיוב שעליו ללמוד מהמסורת והחוכמה שהנחילו הדורות הקודמים שאותה הם קיבלו מאבותיהם לפניהם.

פסוקים 9 - 10 - "כִּי-תִמּוֹל אֶנְחֶנּוּ וְלֹא נִדְעַע כִּי צַל יִמְיִנּוּ עָלֵי-אֶרֶץ. הֲלֹא-הֵם יוֹרוֹנְךָ יֵאמְרוּ לְךָ וּמִלֶּבָב יוֹצְאוּ מְלִים."

בלדד מדגיש בפני איוב את העובדה שבני האדם הם בבחינת צעירים שרק אתמול נולדו **כִּי-תִמּוֹל אֶנְחֶנּוּ** חסרי ניסיון חוכמה ויכולת לדעת את דרך הצדק האלוהי **וְלֹא נִדְעַע** כי חייו של האדם הם כמו צל **כִּי צַל יִמְיִנּוּ** החולף מהר על פני האדמה **עָלֵי-אֶרֶץ**. ולכן עליו ללמוד **(יוֹרוֹנְךָ)** מהדורות הקודמים **הֲלֹא-הֵם יוֹרוֹנְךָ** ומהדברים שהם אמרו **יֵאמְרוּ לְךָ** כי מהחוכמה שצברו **וּמִלֶּבָב** נאמרו הדברים **יוֹצְאוּ מְלִים**

מה מדגיש בלדד בדימוי חייו של האדם לצל?

החוקרים אומרים:

בלדד מדגיש לאיוב את העובדה שחייו של האדם הינם קצרים ודומים הם לצל שחולף ולכן אינו יכול לצבור ניסיון וחוכמה בכדי לדעת ולהבין את דרכי הצדק האלוהי. מסיבה זו האדם חייב לסמוך על הניסיון והחוכמה של הדורות הקודמים וללמוד מהמסורת שהשאירו אחריהם.

המחשת ניסיון הדורות הקודמים שיש ללמוד מהם

פסוקים (11 - 19)

בלדד מציג לאיוב שלושה משלים הממחישים את הניסיון שצברו הדורות הקודמים ומן הראוי ללמוד מהם.

משל הגומא והאחו

פסוקים 11 - "הֲיִגָּאֵה-גִּמָּא בְּלֹא בְּצֵה יִשְׁגָּה-אָחוּ בְּלִי-מִים."

בלדד שואל בתמיהה בצורה רטורית תוך שימוש בסיגנון לשוני של:

תקבולת { הַיְגָאָה-גִּמָּא בְּלֹא בְצָה
נרדפת { יִשְׁגָּה-אָחוּ בְּלִי-מַיִם

האם יצמח ויתרומם לגובה הַיְגָאָה צמח הפפירוס גִּמָּא ללא ביצה מלאה מים שתאפשר לו לגדול בְּלֹא בְצָה האם יגדל יִשְׁגָּה צמח קנה הסוף אָחוּ ללא מי הנהר שלגדותיו הוא גדל בְּלִי-מַיִם.

פסוק 12 - "עֲדָנוּ בְּאֲבוֹ לֹא יִקְטֹף וְלִפְנֵי כָל-חֲצִיר יִיבֹשׁ."

ובלדד משיב:

צמחים אלו שבעודם צומחים ופורחים עֲדָנוּ בְּאֲבוֹ ולפני שהגיע זמנם להיקטף לֹא יִקְטֹף אם נעלמים מקורות המים שלהם הם מתייבשים מהר כל כך לפני שאפילו החציר וְלִפְנֵי כָל-חֲצִיר מתייבש יִיבֹשׁ

נִיבִיט וּבִיטוּיִיט

"עֲדָנוּ בְּאֲבוֹ" (12) משמעותו כיום "בצעירותו בעודו בצמיחתו"

הנמשל (מדגיש את גורל הרשעים)

פסוק 13 - "כֵּן אַרְחוֹת כָּל-שְׂכָחֵי אֵל וְתִקְוֹת חֲנָף תֵּאבְדוּ."

כך דרכם כֵּן אַרְחוֹת של הרשעים להצליח כשיש להם הזדמנות כָּל-שְׂכָחֵי אֵל אך בבוא היום תקוותיהם וְתִקְוֹת של כל הבוגדים באלוהים חֲנָף יאבדו תֵּאבְדוּ.

החוקרים אומרים:

דבריו של בלדד המדמה את הרשעים לגומא ואחו באים להדגיש את גורלם של הרשעים שיהיה:

- כמו שהגומא והאחו גדלים ומלבלבים כל עוד יש להם מקור מים כך הרשעים מצליחים באורחות חייהם כל עוד יש עליהם השגחה אלוהית.
- אולם כמו הגומא והאחו שאפילו אם הם בשיא פריחתם מתייבשים מהר כאשר נעלם מקור המים שלהם כך גם הרשעים נעלמת תקוותם כאשר נפסקת ההשגחה האלוהית עליהם.

משל בית העכביש

פסוק 14 - "אֲשֶׁר-יִקוּט כְּסֵלוֹ וּבֵית עֶכְבִּישׁ מִבְּטָחוֹ."

קהלת - פרק ג'

זמן ועת לכל חפץ תחת השמיים

הָאָרֶץ אֶת־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר־עֹשֶׂה הָאֱלֹהִים מֵרֵאשׁ וְעַד־סוֹף:
 יִרְעָתִי כִּי אֵין טוֹב בָּם כִּי אִם־לְשִׂמּוֹחַ וּלְעֹשׂוֹת טוֹב בְּחַיּוֹ:
 ב וְגַם כָּל־הָאָרֶץ שִׂיאֲכַל וְשִׂתָּהּ וְרֵאָה טוֹב בְּכָל־עֲמֹל מוֹתָתָּה
 ד אֱלֹהִים הִיא: יִרְעָתִי כִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יִהְיֶה
 לְעוֹלָם עֲלֵיו אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לְגָרוֹעַ וְהָאֱלֹהִים עֹשֶׂה
 ט שִׂירָאָו מִלְּפָנָיו: מִה־שֶׁהִיָּה כָּבֵד הוּא וְאֲשֶׁר לִהְיוֹת כָּבֵד הִיָּה
 טו וְהָאֱלֹהִים יִבְקֹשׁ אֶת־נַרְדִּיף: וְעוֹד רְאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמַיִם מִקּוֹם
 יז הַמִּשְׁפָּט שָׁמָּה הִרְשַׁע וּמִקּוֹם הַצָּדֵק שָׁמָּה הִרְשַׁע: אָמַרְתִּי אֲנִי
 ח בְּלִבִּי אֶת־הַצְּדִיק וְאֶת־הַרְשָׁע יִשְׁפֹּט הָאֱלֹהִים כִּי־עַתָּה לְכָל־
 טו חַפֵּץ וְעַל כָּל־הַמַּעֲשֶׂה שָׁם: אָמַרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי עַל־דִּבְרַת
 כו בְּנֵי הָאָדָם לְבָרֶם הָאֱלֹהִים וּלְרֵאוֹת שֶׁהִסְבִּיחָם הַמָּוָה לָהֶם:
 טז כִּי מִקְרָה בְּנֵי־הָאָדָם וּמִקְרָה הַבְּהֵמָה וּמִקְרָה אֶחָד לָהֶם כְּמוֹת
 ז חֵן בֶּן מוֹת זֶה וְרוּחַ אֶחָד לְכָל וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן־הַבְּהֵמָה אֵין
 ח כִּי הַכֹּל הַבָּל: הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶל־מִקּוֹם אֶחָד הַכֹּל הִיָּה מִן־הַעֲפָר
 טז וְהַכֹּל שָׁב אֶל־הָעֲפָר: מִי יוֹדַע רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הַעֲלֶה הִיא
 כז לְמַעְלָה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּדֵת הִיא לְמַטָּה לְאַרְצִי: וְרֵאִיתִי כִּי
 אֵין טוֹב מֵאֲשֶׁר יִשְׂמַח הָאָדָם בַּמַּעֲשָׂיו כִּי־הוּא חָלְקוֹ כִּי מִי
 יִבְיֹאֲנוּ לְרֵאוֹת בְּמָה שֶׁהִיָּה אַחֲרָיו:

לְכָל זְמַן וְעַתָּה לְכָל־חַפֵּץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם:
 וְעַתָּה לְמוֹת
 וְעַתָּה לְעִקּוֹר נְטוּעַ:
 וְעַתָּה לְרֵפוּאָה
 וְעַתָּה לְבָנוֹת:
 וְעַתָּה לְשִׂחֻק
 וְעַתָּה רִקְדוּ:
 וְעַתָּה כְּנוֹס אֲבָנִים
 וְעַתָּה לְרִחֹק מִחֶבֶק:
 וְעַתָּה לְאֵבֶר
 וְעַתָּה לְהַשְׁלִיךְ:
 וְעַתָּה לְתַפּוֹר
 וְעַתָּה לְדַבֵּר:
 וְעַתָּה לְשֵׁנָה
 וְעַתָּה שְׁלוֹם:
 מִה־יִתְרוֹן הָעוֹשֶׂה בְּאֲשֶׁר הוּא עֹמֵל: רֵאִיתִי אֶת־הַעֲנָן אֲשֶׁר
 יֵתֵן אֱלֹהִים לְבֶן הָאָדָם לְעֹנוֹת בּוֹ: אֶת־הַכֹּל עֹשֶׂה יָפָה
 כְּעֵתוֹ גַּם אֶת־הָעֵלִים נָתַן בְּלִבָּם מִבְּלִי אֲשֶׁר לֹא־יִמְצָא

הניתוח וההסבר של הפרק

בפרק זה עוסק קהלת בתיאור מחזוריות חייו של האדם באמצעות אירועים מרכזיים במעגל החיים

קהלת מציג בפרק זה את המחזוריות שנכפתה על האדם שאינו יכול לשנות את המציאות שלו, מדגיש את אפסותו של האדם ואת חוסר היתרון שלו על פני בעלי החיים כי לשניהם ממתין המוות.

העיתים במחזוריות חיי האדם - פסוקים (1 - 9)

קטע זה בנוי בצורה של שיר שיש לו צורה מיוחדת:

- מורכב מ-7 פסוקים (מספר טיפולוגי) המבטאים את מחזוריות פעילות האדם במהלך חייו.
- כל פסוק מורכב מ-2 זוגות של היגדים המנוגדים בניגוד מוחלט ביניהם.

- הדגשת רעיון המחזוריות נעשה על ידי המילה "עת" החוזרת על עצמה 28 פעמים (7 פסוקים X 4 פעמים) וממחישה שהזמן מתקדם ללא הפסקה ולאדם אין יכולת לשנות את גורלו.

כותרת השיר

פסוק 1 - "לכל זמן ועת לכל-חפץ תחת השמים".

- כל דבר מתרחש בזמן שנקבע לו על ידי האלוהים לכל זמן ולכל דבר בעולם יש את הזמן שלו ועת לכל-חפץ תחת השמים.

ניקוט וביטויים

"לכל זמן ועת לכל-חפץ תחת השמים" (1) משמעותו "לכל המצבים והאירועים בעולם נקבע הזמן המתאים להתרחשות שלהם"

גוף השיר - זמן לפעולותיו של האדם

פסוק 2 - "עת ללדת / ועת למות - עת לטעת / ועת לעקור נטוע".

- יש זמן שחיים נוצרים עת ללדת וזמן שהחיים מסתיימים ועת למות
- יש זמן שנוטעים עת לטעת וזמן שעוקרים ועת לעקור נטוע.

פסוק 3 - "עת להרוג / ועת לרפוא - עת לפרוץ / ועת לבנות".

- יש זמן שלוקחים חיים עת להרוג וזמן שמצילים חיים ועת לרפוא
- יש זמן שהורסים דברים עת לפרוץ וזמן שבונים דברים ועת לבנות.

פסוק 4 - "עת לבכות / ועת לשחוק - עת ספוד / ועת רקוד".

- יש זמן שבוכים עת לבכות וזמן שצוחקים ועת לשחוק
- יש זמן שמספידים מת עת ספוד וזמן שרוקדים בשמחות ועת רקוד.

פסוק 5 - "עת להשליך אבנים / ועת פנוס אבנים - עת לחבוק / ועת לרחק מחבק".

- יש זמן שמפנים אבנים עת להשליך אבנים וזמן שמרכזים אותם ועת פנוס אבנים
- יש זמן לקרב אנשים עת לחבוק וזמן להרחיק אותם ועת לרחק מחבק.

פסוק 6 - "עת לבקש / ועת לאבד - עת לשמור / ועת להשליך".

- יש זמן שזוכים בדברים **עת לבקש** וזמן שמפסידים אותם **ועת לאבד**
- יש זמן ששומרים דברים **עת לשמור** וזמן להשליך אותם **ועת להשליך**.

פסוק 7 - "עת לקרוע / ועת לתפור - עת לחטות / ועת לדבר".

- יש זמן שנפרדים **עת לקרוע** וזמן שמתאחדים **ועת לתפור**
- יש זמן ששותקים **עת לחטות** וזמן שמדברים **ועת לדבר**.

פסוק 8 - "עת לאהב / ועת לשנא - עת מלחמה / ועת שלום".

- יש זמן שאוהבים **עת לאהב** וזמן ששונאים **ועת לשנא**
- יש זמן שעושים מלחמה **עת מלחמה** וזמן שעושים שלום **ועת שלום**.

והמסקנה היא:

פסוק 9 - "מה-יתרון העושה באשר הוא עמל".

מה התועלת שיש לאדם **מה-יתרון** בכל אשר הוא עושה **העושה** כשאינו יכול לשנות דבר והמוות שלו מבטל את כל הישגיו **באשר הוא עמל**.

ההשגחה האלוהית על האדם - פסוקים (10 - 15)

פסוק 10 - "ראיתי את-הענין אשר נתן אלהים לבני האדם לענות בו".

קהלת חוזר על מה שאמר בפרק א' 13 שהוא מבין **ראיתי** שאת הרצון לחקור ולדעת **את-הענין** הניח אלוהים בפני בני האדם **אשר נתן אלהים לבני האדם** כדי שיהיו מקור לעיון ומחשבה שתייגע אותם **לענות בו**.

החוקרים אומרים:

שהמשמעות היא: שכל מה שעושה הבן אדם אינו מביא לו תועלת ורק גורם לו דאגה וסבל.

פסוק 11 - "את-הפל עשה יפה בעתו גם את-העלם נתן בלבם מבלי אשר

לא-ימצא האדם את-המעשה אשר-עשה האלהים מראש ועד-סוף".
אדם כשהוא נברא אינו יודע מתי סופו לכן יעשה כמיטב יכולתו במשך חייו **את-הפל עשה** ולאחר מכן ימות ויעלם בהשאירו רק רושם בעיני הבריות **יפה בעתו** כיוון שאלוהים העלים **(העלם - ו' חסרה = לשון העלמה)** מהאדם את החוכמה

להבין את העולם גם את-העלם ונתן בכל אדם מעט יכולת לחקור ולהתעניין
נתן בלבם אבל ללא אפשרות שהאדם ימצא מבלי אשר לא-ימצא האדם את
סודות מעשה הבריאה של אלוהים את-המעשה אשר-עשה האלהים מראש
ועד-סוף.

המסקנות

לאחר שקהלת מבין את ההשגחה האלוהית על האדם מסקנותיו הן:
פסוק 12 - "ידעתי כי אין טוב בם כי אם-לשמוח ולעשות טוב בחייו".
כיוון שיכולתו של האדם היא מוגבלת ידעתי כי אין טוב בם כל מה שנותר לו
זה לשמוח על שהוא חי כי אם-לשמוח ולעשות דברים טובים במהלך חייו
ולעשות טוב בחייו.

**פסוק 13 - "וגם כל-האדם שיאכל ושתה וראה טוב בכל-עמלו מתת
אלהים היא".**

על האדם לדעת וגם כל-האדם שכל המזון שלו שיאכל ושתה והברכה
שבעמל שלו וראה טוב בכל-עמלו הם מתנה מאלוהים מתת אלהים היא.

**פסוק 14 - "ידעתי כי כל-אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין
להוסיף וממנו אין לגרע והאלהים עשה שיראו מלפניו".**

כל מעשיו של אלוהים ידעתי כי כל-אשר יעשה האלהים יתקיימו לנצח הוא
יהיה לעולם ולאדם אין כל אפשרות להוסיף עליהם עליו אין להוסיף או
אפשרות לגרוע מהם וממנו אין לגרע ואת כל המעשים האלו עשה אלוהים
והאלהים עשה כדי שבני האדם יהיו תלויים בו ויפחדו ממנו שיראו מלפניו.

החוקרים אומרים:

קהלת מציג כאן את היחסים בין אלוהים לבני האדם באופן בעייתי:

- מציג את אלוהים כעריץ שפעולותיו נועדו ליצור תלות ופחד באדם.
- מציג שיראת האלוהים של האדם נובעת מפחד ממנו ולא מאהבה אליו.
שיראת האלוהים של קהלת מנוגדת לתפישה של איוב
- אצל קהלת - תפישת יראת האלוהים היא שלילית ונובעת מפחד.
- אצל איוב - תפישת יראת האלוהים היא חיובית ומהותה היא החוכמה.

החוק במקרא

פרקי חובה	
פרק ו' (4 - 14)	דברים
פרק כ"ד (10 - 22)	
פרק ט"ו (1 - 11)	
פרק כ'	
פרקי הרחבה	
פרק ט"ו (12 - 18)	דברים
פרק כ"ה (39 - 46)	ויקרא
פרק י"ט (1 - 18)	
פרק י"ט (32 - 37)	
פרק כ"ה (8 - 23)	
פרק ט"ז (18 - 20)	דברים
פרק י"ז (8 - 13)	

פרקי חובה

דברים - פרק ו' (4 - 14)

"קריאת שמע" של עם ישראל

א וליעקב לתת לך עדים גדלת וטבת אשר לא־בָנִיתָ: וּבָתִּים אִי מלאים כִּלְטוֹב אשר לא־מלאת וּבְרַת חֲצוּבִים אשר לא־חֲצַבְתָּ כְרָמִים וְזִיתִים אשר לא־נִטְעַתָּ וְאָכַלְתָּ וְשָׁבַעְתָּ: הַשְּׁמֹר בִּלְךָ פֶּתֶת־שַׁכַּח אֶת־יְהוָה אשר הוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא וְאֹתוֹ תַעֲבֹד וּבְשֵׁמוֹת שָׁבַע: לֹא תִלְכֹּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אשר סְבִיבוֹתֶיכֶם:

שְׁמוֹ שְׁמֵי יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד: וְאַהֲבַתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אשר אֲנֹכִי מְצוּךְ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ: וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּם בֵּם בְּשַׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכֶנְךָ וּבְקוֹמְךָ: וְקִשְׁרַתָּם לְאוֹת עַל־יָדְךָ וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכַתַּבְתָּם עַל־מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעֲרֶיךָ: וְהָיָה כִּי־יִבְיֵאֵךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אשר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵאמֹר

"קריאת שמע" היא הצהרת הנאמנות של כל יהודי לאורך הדורות באלוהי ישראל ובתורתו ומבטאת את האמונה של העם היהודי באלוהיו

הצהרת הנאמנות של עם ישראל לאלוהים

פסוק 4 - "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד".

יש כאן פנייה לכל עם ישראל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל להצהיר אמונים באלוהי ישראל שהוא האל האחד והיחיד ואין אל אחר מלבדו יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד. הצהרה זו נותנת ביטוי לעיקרון האמונה המונותאיסטי של עם ישראל באלוהי ישראל שהוא האל האחד והיחיד בעולם.

החוקרים אומרים:

יש לשים לב לשני נושאים:

- הביטוי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מציין שכל אדם האומר אותו משייך עצמו לעם ישראל ולאמונה באלוהי ישראל.
- הדגשת האות ע והאות ד במשפט (אותיות רבתי) מטרתן ליצור את המילה "עד" המביעה את ניצחיות הנאמנות של עם ישראל לאלוהיו ומעידה שאלוהים הוא האחד היחיד והניצחי.

פסוק 5 - "וְאַהֲבַתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ".

בפסוק זה נדרש עם ישראל לאהוב את חוקי האלוהים אהבה כנה מלאה ללא פחד או יראה וְאֶהְבֶּתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שֶׁתְּבוֹא לִיְדֵי בִטּוּי:

- מתוך הבנה מחשבה והיגיון **בְּכָל-לְבָבְךָ** (הלב במקרא הוא המקום בו שוכנת המחשבה של האדם).
- מתוך שאיפה ורצון ותחושת התעלות רגשית של הנפש **וּבְכָל-נַפְשְׁךָ**
- מתוך כל היכולת העוצמה והאפשרויות הקיימות **וּבְכָל-מְאֹדְךָ**.

ציווי העברת המסורת מדור לדור

פסוקים 6 - 7 - "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל-לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ וְדַבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ."

וכל המצוות האלו שאלוהים מצווה היום על עם ישראל וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם חייבים להיות חקוקים בליבם וחרוטים בזיכרונם תמיד **עַל-לְבָבְךָ**. וכדי שלא יישכחו יש לשנן אותן בצורה ברורה לדורות הבאים וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ ולעסוק בהן וְדַבַּרְתָּ בָּם במשך כל הפעילות היומיומית של כל אחד ואחד **בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ**.

נִיכּוּס וּכְיֻסּוּיִם
"וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ" (7) משמעותו כיום "דרישה להנחיל את דברי התורה גם לדור הבנים"

ציווי הקשר הניצחי למצוות האלוהים באופן בולט

זוג תפילין לראש וליד

פסוק 8 - "וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל-יָדְךָ וְהָיוּ לְטֹטְפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ."

יש כאן שימוש **במטאפורה** להידוק הקשר למצוות האלוהים בצורה מוחשית ובולטת לעין על ידי:

- קשירת אות על הזרוע וקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל-יָדְךָ
- קשירת אות על הראש בין העיניים וְהָיוּ לְטֹטְפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ.

חז"ל אמרו:

הכוונה לתפילין ליד ולראש שיש בהן ארבע פרשיות והן: "שמע" (דברים ו' 4 - 9), "והיה אם שמוע" (דברים י"א 13 - 21), "קדש" (שמות י"ג 1 - 10), "והיה כי יביאך" (שמות י"ג 11 - 16) המדגישות את קבלת עול מלכות שמיים.

מזוזה לדלת

פסוק 9 - "וּכְתַבְתֶּם עַל-מְזוֹזוֹת בְּיַתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ".

את הקשר למצוות האלוהים יש גם לקבע על מסגרת של דלתות הבית **וּכְתַבְתֶּם עַל-מְזוֹזוֹת בְּיַתְךָ** ועל שערי הערים **וּבְשַׁעְרֶיךָ**.

על פי חז"ל

הכוונה למזוזה המותקנת בכל פתח של בית כוללת את הפרשיות: "שמע" (דברים ו' 4 - 9), "והיה אם שמוע" (דברים י"א 13 - 21) הכתובות על קלף המונח בתוך בית המזוזה.

אזהרה שלא לשכוח את אלוהים - פסוקים (10 - 14)

פסוקים 10 - 11 - "וְהָיָה כִּי יִבְיָאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵתֶת לָךְ עָרִים גְּדוֹלוֹת וְטֹבֹת אֲשֶׁר לֹא-בָנִיתָ. וּבָתִּים מְלֵאִים כָּל-טוֹב אֲשֶׁר לֹא-מְלֵאתָ וּבְרֹת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא-חֲצַבְתָּ כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא-נִטְעַתָּ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ".

כאשר עם ישראל יבוא לרשת את הארץ והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל-הָאָרֶץ שהבטיח אלוהים לאברהם ליצחק וליעקוב אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב ימצא ערים גדולות שהם לא בנו לָתֶת לָךְ עָרִים גְּדוֹלוֹת וְטֹבֹת אֲשֶׁר לֹא-בָנִיתָ בתיים מְלֵאִים כָּל-טוֹב אֲשֶׁר לֹא-מְלֵאתָ ימצאו מים לשתייה בבארות שהם לא חצבו וּבְרֹת חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא-חֲצַבְתָּ ויהנו מפירות הכרמים והזיתים שהם לא נטעו כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא-נִטְעַתָּ והם יאכלו וישבעו מהארץ שהוריש להם אלוהים וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ.

אבל הסכנה היא:

העם עלול לשכוח שאלוהים העניק לו את כל הטוב הזה.

פסוקים 12 - 13 - "הַשְּׁמֹר לְךָ פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים. אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא וְאֹתוֹ תַעֲבֹד וּבְשֵׁמוֹ תִשָּׁבַע".

יש כאן אזהרה מפורשת לעם

שלא לשכוח הַשְּׁמֹר לְךָ פֶּן-תִּשְׁכַּח את אלוהים שהוציא אותו מהעבדות במצרים ונתן להם את הארץ הזאת אֶת-יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים לכבד את אלוהים אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא לשמור על מצוותיו וְאֹתוֹ תַעֲבֹד ורק בשמו להישבע וּבְשֵׁמוֹ תִשָּׁבַע.

החוקרים אומרים:

המשמעות היא אזהרה לעם שלא לשכוח את המצוות שנתן אלוהים ולהיות כפויי טובה כלפי אלוהים שהוציאם מבית העבדים במצרים והוריש להם את הארץ.

פסוק 14 - "לֹא תִלְכּוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם".

ושוב אזהרה לעם

שלא ללכת לֹא תִלְכּוּן אחר אלילי העמים האחרים אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים שמסביבם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם.

החוקרים אומרים:

שניתן לעשות הקבלה עם עשרת הדיברות:

ההקבלה לעשרת הדיברות מדגישה את מחוייבות העם

קריאת שמע דברים ו' 12 - 14	עשרת הדיברות שמות כ' 2 - 7
אֲשֶׁר הוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים.	אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים
לֹא תִלְכּוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים	לֹא-יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל-פָּנָי.
וְאֹתוֹ תַעֲבֹד וּבְשֵׁמוֹ תִשָּׁבַע.	לֹא תִשָּׂא אֶת-שֵׁם-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא

ההקבלה מדגישה את מחוייבות העם לברית שנכרתה בהר סיני בה העם התחייב לאמונה באלוהים כאל האחד והיחיד ולא לעבוד אלוהים אחרים.

פרקי הרחבה

דברים - פרק ט"ו (12 - 18)

דיני עבד ואמה עבריים

טו והיה כִּי־יאמר אֲלֵיךָ לֹא אֶצֵא מֵעִמְךָ כִּי אֶהְבֶּךָ וְאֶת־בֵּיתְךָ
י" כִּי־טוֹב לֹךְ עִמָּךְ: וְלִקְחַתְּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְּתָה בְּאֵזְנוֹ וּבְדִלְתֵי
י"ח והיה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאִף לְאִמְתְּךָ תַעֲשֶׂה־כֵּן: לֹא־יִקָּשֶׁה בְּעֵינֶיךָ
בְּשִׁלְחֶךָ אֹתוֹ חֲפָזִי מֵעִמְךָ כִּי מִשְׁנֵה שְׂכָר שְׂכִיר עֲבָדְךָ שֵׁשׁ
שָׁנִים וּבְרֹכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה:

כ" בִּי־יִמְכַר
לְךָ אֶחִיד הָעֵבְרִי אוֹ הָעֵבְרִיָּה וְעֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִית
י" תִּשְׁלַחְנוּ חֲפָזִי מֵעִמְךָ: וְכִי־תִשְׁלַחְנוּ חֲפָזִי מֵעִמְךָ לֹא תִשְׁלַחְנוּ
י"ד רִיקָם: הָעֵנִיק תַעֲנִיק לוֹ מִצֶּאֱנָךְ וּמִגִּרְנֶךָ וּמִיִּקְבְּךָ אֲשֶׁר בְּרֹכְךָ
ט"ז יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִתֶּן־לוֹ: וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וַיִּפְדְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶךָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם:

דיני העבד והאמה העבריים מוזכרים שוב בספר דברים עם הדגשה של העיקרון ההומני חברתי המוביל בספר.

פסוק 12 - "כִּי־יִמְכַר לְךָ אֶחִיד הָעֵבְרִי אוֹ הָעֵבְרִיָּה וְעֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִית תִּשְׁלַחְנוּ חֲפָזִי מֵעִמְךָ".

והיה שימכרו עצמם לעבדות כִּי־יִמְכַר לְךָ בן העם העברי אֶחִיד הָעֵבְרִי או אישה עבריה או הָעֵבְרִיָּה הם יעבדו אצל אדונם שש שנים וְעֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים ובשנה השביעית עליו לשחררם לחופשי משעבודם וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִית תִּשְׁלַחְנוּ חֲפָזִי מֵעִמְךָ

החוקרים אומרים:

ניסוח החוק כן הוא בצורה קְזָזְאִיסְטִית המציגה מייד בפתיחה את הדין באמצעות המילה כִּי.

פסוקים 13 - 15 - "וְכִי־תִשְׁלַחְנוּ חֲפָזִי מֵעִמְךָ לֹא תִשְׁלַחְנוּ רִיקָם. הָעֵנִיק תַעֲנִיק לוֹ מִצֶּאֱנָךְ וּמִגִּרְנֶךָ וּמִיִּקְבְּךָ אֲשֶׁר בְּרֹכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִתֶּן־לוֹ. וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶךָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם".

וכאשר האדון ישלח את העבד העברי לחופשי וְכִי־תִשְׁלַחְנוּ חֲפָזִי מֵעִמְךָ אין לשלוח אותו ריק ללא כלום לֹא תִשְׁלַחְנוּ רִיקָם אלא על האדון להעניק לו

בנדיבות העניק תעניק לו מהצאן מצאנך מהתבואה ומגרגך ומהיקב ומיקבך
שאלוהים בירך אותו בהם עליו לתת לו אשר ברכך יהוה אלהיך תתן-לו כי
עליו לזכור שהוא היה עבד במצרים וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים
ואלוהים דאג לפדות עבדו את ימי העבדות מהמצרים כאשר יצא לחופשי ויפדך
יהוה אלהיך על כן אלוהים מצווה עליו את המצווה הזו היום על-כן אנכי
מצוץ את-הדבר הזה היום

מדוע על האדון להעניק לעבד מענק שחרור?

החוקרים אומרים:

על האדון להעניק מענק שחרור לעבד מהסיבות הבאות:

- על אשר אלוהים בירך אותו בשפע שיש לו אשר ברכך יהוה אלהיך
תתן-לו

- עליו לזכור את ימי העבדות במצרים והפדיון שאלוהים העניק לו וזכרת
כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך יהוה אלהיך

הכוונה היא להעניק לעבד בסיס כלכלי בעת שהוא יוצא מהעבדות כדי שלא
יחזור להיות עבד.

פסוקים 16 - 17 - "והיה כי-יאמר אליך לא אצא מעמך כי אהבך ואת-
ביתך כי-טוב לו עמך. ולקחת את-המרצע ונתתה באזנו ובדלת והיה לך
עבד עולם ואף לאמתך תעשה-כן".

אם לאחר שש שנים והיה יאמר העבד העברי לאדונו כי-יאמר אליך שהוא
אינו רוצה לעזוב אותו לא אצא מעמך כיוון שהוא אוהב אותו ואת ביתו כי
אהבך ואת-ביתך וטוב לו אצלו כי-טוב לו עמך על האדון לקחת את המרצע
ולקחת את-המרצע ולרצוע את אוזנו של העבד ונתתה באזנו במשקוף דלת
הבית (שעליה המזוזה) ובדלת ואז יהפוך להיות לו עבד לעולם והיה לך עבד
עולם וגם ואף לאמה העבריה לאמתך יש להעניק מענק שיחרור בעת שחרורה
תעשה-כן

מדוע רוצעים דווקא את האוזן?

רש"י אומר:

האוזן ששמעה בהר סיני שאלוהים שחרר את בני ישראל מעבדות לחירות ולמרות זאת רצונו להיות עבד ירצעו את אוזנו **כאות קלון** על החלטתו.

מדוע יש לרצוע את האוזן על משקוף הדלת עליה המזוזה?

רש"י אומר:

הדלת והמזוזה היו עדים כשאלוהים פסח על בכורות בני ישראל במצרים בעת שחרורם מעבדות לחירות. לכן אם רצונם לחזור לעבדות יש לרצוע אוזנם על משקוף הדלת עם המזוזה למען יהיו עדים **לאות הקלון**.

הנימוקים לשיחרור העבד והאמה העבריים לחופשי

פסוק 18 - "לא-יקשה בעינך בשלחך אתו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכך יהוה אלהיך בכל אשר תעשה".
הדרישה מאדון העבד והאמה לשחרר אותם מרצון ולא להקשות עליהם את שיחרורם **לא-יקשה בעינך בשלחך אתו חפשי מעמך** תוך הדגשה של נימוקים תועלתיים:

- העבד והאמה עשו עבודה כפולה (**משנה**) מעבודתו של עובד שכיר במשך השש שנים **כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים**
- קיום החוק ומתן עזרה לאנשים שהדרדרו לעבדות יביא לכך שאלוהים יברך את העם בכל אשר יעשו **וברכך יהוה אלהיך בכל אשר תעשה**.

נביא וביטוי

"לא-יקשה בעינך" (18) כיום הביטוי "הדבר קשה בעיניו" משמעותו "אדם אינו מסוגל פיזית ונפשית לבצע את הדבר"

פרטים המראים על ההומניות בחוק העבד העברי

- הביטוי **כי-ימכר לך** מנסה לעורר אהדה לעבד העברי כיוון שנאלץ למכור עצמו לעבדות.
- הכינוי **אחיך העברי או העבריה** מצביע על שיוויון וקשרי אחווה בין העבד העברי לאדונו.

- קיים שיוויון בין העבד העברי לאמה העבריה. שניהם משתחררים לאחר שש שנות עבודה **וְעַבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִת תִּשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמְךָ**
- יש להעניק לעבד העברי מענק שחרור **הַעֲנִיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֹּאֲנֶךָ וּמִגֵּרְנֶךָ וּמִיִּקְבֶּךָ** וגם האמה זכאית לקבל מענק כזה **וְאִף לְאִמְתֶּךָ תַּעֲשֶׂה-כֵן**
- אם העבד זכה ליחס טוב הוא מעדיף להשאר עבד לאדונו **כִּי-יֹאמֶר אֲלֵיךָ לֹא אֲצֵא מֵעִמְךָ כִּי אֶהְבֶּךָ וְאֶת-בֵּיתְךָ כִּי-טוֹב לוֹ עִמְךָ**
- מי שמעדיף עבדות יש לרצוע אוזנו לאות קלון **וְלִקְחֹתָ אֶת-הַמְרֻצָּע וְנִתְתָּה בְּאָזְנוֹ וּבִדְלֹת**

השוואת דיני העבד העברי לספר שמות

ספר דברים ט"ו 12 - 18 מדגיש שעבדות היא אילוץ חברתי	ספר שמות כ"א 1 - 12 מכיר בעובדה שקיימת עבדות
שימוש בכינוי "אח" כִּי-יִמְכַר לְךָ אֲחִיךָ הָעִבְרִי	שימוש בכינוי "עבד" כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי
הפנייה לאדם שנאלץ לרכוש עבד כִּי-יִמְכַר לְךָ אֲחִיךָ הָעִבְרִי	הפנייה לאדון הקונה עבד כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי
דין עבדות הגברים והנשים זהה כִּי-יִמְכַר לְךָ אֲחִיךָ הָעִבְרִי או הָעִבְרִיָּה	דין האמה שונה מדין העבד וְכִי-יִמְכַר אִישׁ אֶת-בֵּיתוֹ לְאִמָּה
זמן ואופן שחרור האמה והעבד זהה גם העבד וגם האמה - וְעַבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִת תִּשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמְךָ...	זמן ואופן שחרור העבד והאמה שונה העבד - שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבִשְׁבַעַת יֵצֵא לְחֲפָשִׁי חֲנֹם. האמה - לא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֶבְדִּים.
הסיבה להישאר עבד בגלל אהבתו לאדונו ולתנאי העבדות שלו - וְהָיָה כִּי-יֹאמֶר אֲלֵיךָ לֹא אֲצֵא מֵעִמְךָ כִּי אֶהְבֶּךָ וְאֶת-בֵּיתְךָ כִּי-טוֹב לוֹ עִמְךָ.	הסיבה להישאר עבד בגלל אהבתו לאדונו ולמשפחה שהקים - וְאִם-אָמַר יֹאמֶר הָעֶבֶד אֶהְבֹּתִי אֶת-אֲדֹנָי אֶת-אִשְׁתִּי וְאֶת-בְּנֵי לֹא אֲצֵא חֲפָשִׁי.
רציעת האזן בדלת ביתו של אדונו וְלִקְחֹתָ אֶת-הַמְרֻצָּע וְנִתְתָּה בְּאָזְנוֹ וּבִדְלֹת וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם...	רציעת האזן במשקוף המקדש המקומי וְהִגִּישׁוּ אֲדָנָיו אֶל-הָאֱלֹהִים וְהִגִּישׁוּ אֶל-הַדְּלֹת ... וְרָצַע אֲדָנָיו אֶת-אָזְנוֹ בַּמְרֻצָּע וְעַבְדוֹ לְעֹלָם.